

Sygn. akt III CK 161/05

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Bronisław Czech (sprawozdawca)

SSN Tadeusz Żyznowski

w sprawie z powództwa G. Ł.

przeciwko M. C. i B. C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 21 października 2005 r., kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 2 grudnia 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację i nie obciąża powoda kosztami procesu za instancję kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 31 maja 2004 r. Sąd Okręgowy w Z. oddalił powództwo G. Ł., który w pozwie skierowanym przeciwko M. C. i B. C. domagał się zasądzenia kwoty 300.000 zł. tytułem wynagrodzenia za roboty dodatkowe i zamienne wykonane przy budowie budynku autosalonu.

Wyrok Sądu Okręgowego został oparty na następujących ustaleniach:

Strony łączyła umowa o dzieło z 13 lipca 1999 r. mająca za przedmiot wykonanie przez powoda budynku autosalonu. Kwota wynagrodzenia ustalona w umowie została zapłacona natomiast pozwani nie uregulowali należności za roboty dodatkowe i zamienne.

W dniu 23 listopada 2001 r. strony zawarły ugodę, której celem było definitywne rozliczenie inwestycji. W ugodzie wykonawca ograniczył swoje roszczenie do kwoty 83.292,07 zł., zaś inwestor uznał to roszczenie i wykonanie inwestycji za zakończone. Zapłata uznanej kwoty miała nastąpić po otrzymaniu faktury w dwóch ratach, tj. 40.000 zł. w terminie 20 dni od daty podpisania umowy i 30.292,07 zł. w terminie 40 dni. Kwota 13.000 zł. miała stanowić kaucję gwarancyjną na okres 18 miesięcy. Naruszenie któregokolwiek z warunków spłaty uznanego roszczenia miało spowodować nieważność oświadczenia wykonawcy.

Mimo terminów zakreślonych w ugodzie powód wystawił fakturę dopiero 17 stycznia 2001 r. na całą kwotę bez rozbicia na raty i bez uwzględnienia kaucji gwarancyjnej.

Wcześniej 10 grudnia 2001 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego w Z. dokonał zajęcia wierzytelności przysługującej powodowi od pozwanych, wynikającej z zawartej umowy. Pozwani wobec organu egzekucyjnego potwierdzili istnienie wierzytelności. Ostatecznie kwotę 70.292,07 zł. przelali na rzecz Urzędu Skarbowego w dniu 19 marca 2002 r.

Powód stojąc na stanowisku, iż pozwani naruszyli warunki umowy nie płacąc terminowo rat na skutek czego jego oświadczenie o ograniczeniu roszczenia stało się nieważne, wystąpił z pozwem w niniejszej sprawie domagając się zasądzenia na jego rzecz kwoty 300.000 zł. tytułem wynagrodzenia za roboty dodatkowe i zamienne.

Zdaniem Sądu Okręgowego pozwani prawidłowo wykonali warunki umowy z 23 listopada 2001 r. To przede wszystkim powód nie wykonał ciążącego na nim obowiązku jakim było prawidłowe wystawienie faktur na kwoty określone w ugodzie i jednocześnie w takim czasie, aby pozwani mogli zachować ustalone terminy zapłaty. Wystawienie faktury dopiero 17 stycznia 2001 r. uniemożliwiło pozwany zachowanie jakichkolwiek terminów. Dodatkową okolicznością usprawiedliwiającą dalsze opóźnienie był fakt zajęcia wierzytelności przez organ egzekucyjny i poważne wątpliwości co do prawidłowości wystawienia faktury. Według Sądu Okręgowego pozwani wykazali, że niezwłocznie po wystawieniu faktury przez powoda i wyjaśnieniu wątpliwości zapłacili należność wynikającą z umowy.

Apelację powoda od powyższego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny wyrokiem zaskarżonym kasacją.

Sąd Apelacyjny przyjął, że zgodnie z zawartą przez strony ugodą, pierwsza rata w kwocie 40.000 zł. powinna być zapłacona w terminie do 13 grudnia 2001 r., zaś druga rata w kwocie 30.292,07 zł. do 2 stycznia 2002 r. Natomiast już 10 grudnia 2001 r., przed upływem terminu płatności pierwszej raty, wierzytelność powoda przysługująca mu od pozwanych na podstawie ugody, została w całości zajęta przez Urząd Skarbowy w Z.. Z chwilą zajęcia wierzytelności z tytułu publicznoprawnych zobowiązań powoda nastąpiła zmiana wierzyciela. Pozwani zostali zwolnieni z obowiązku zapłaty powodowi należności wynikającej z ugody i obowiązani byli przekazać ją do Urzędu Skarbowego. W związku z tym – zdaniem Sądu Apelacyjnego - stanowisko powoda, iż warunki ugody nie zostały przez pozwanych dotrzymane nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Powód w kasacji zarzucił:

1/ naruszenie prawa materialnego:

- „art. 67a ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, poprzez błędną jego wykładnię, polegającą na przyjęciu, iż z chwilą dokonania zajęcia wierzytelności przez organ egzekucyjny następuje zmiana wierzyciela i dłużnik zajętej wierzytelności zostaje zwolniony z wszelkich obowiązków wobec egzekwowanego wierzyciela, dotyczących wykonania umowy zgodnie z jej postanowieniami”,

- „art. 89 kodeksu cywilnego poprzez błędną jego wykładnię, polegającą na uznaniu, iż z chwilą dokonania zmiany osoby uprawnionej do otrzymania świadczenia w wyniku zajęcia wierzytelności przez organ egzekucyjny, ziszczenie się warunku rozwiązującego nie powoduje powstania lub ustania skutków czynności prawnej dokonanej z udziałem osoby pierwotnie uprawnionej”,

- „art 354 k.c. poprzez błędną jego wykładnię polegającą na uznaniu, iż z chwilą dokonania zajęcia wierzytelności dłużnik nie jest związany treścią stosunku prawnego łączącego go z wierzycielem zajętej wierzytelności”,

2/ naruszenie prawa procesowego:

- „art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 378 k.p.c. poprzez niewłaściwe ich zastosowanie, polegające na niewskazaniu w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstaw prawnych orzeczenia co w sposób istotny uniemożliwia instancyjną kontrolę wydanego wyroku uniemożliwiając stronie precyzyjne wskazanie podstaw kasacyjnych i wskazuje, iż Sąd nie rozpoznał istoty sprawy.”:

Wskazując na powyższe podstawy kasacji, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi II instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Pozwani wnieśli o odrzucenie kasacji, ewentualnie – o jej oddalenie i zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu za instancję kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Ze względu na datę wydania zaskarżonego wyroku w sprawie mają zastosowanie przepisy dotyczące kasacji w brzmieniu i w numeracji obowiązującej przed dniem 6 lutego 2005 r. (art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).

2. Nie jest zasadny zarzut nierozpoznania istoty sprawy. Nierozpoznanie istoty sprawy - w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. - oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego (zob. np. wyrok SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97 OSNC 1999, nr 1, poz. 22 oraz niepubl. wyrok SN z dnia 4 sierpnia 1999 r., II CKN 498/99 i postanowienie SN z dnia 25 sierpnia 1999 r., III CKN 527/99). Sytuacja taka nie zaistniała zaś w sprawie niniejszej i brak było - z tej przyczyny – podstaw do uchylenia przez Sąd Apelacyjny wyroku sądu pierwszej instancji.

3. Skarżący trafnie zarzucił, że wbrew obowiązkowi z art. 328 § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie przytoczył przepisów prawa dotyczących obowiązków pozwanych od chwili zajęcia wierzytelności powoda przez Urząd Skarbowy w Z.. Uchybienie to nie miało jednak wpływu na wynik sprawy, albowiem Sąd Apelacyjny przyjął, że z chwilą wymienionego zajęcia wierzytelności na pokrycie zadłużenia powoda z tytułu jego zobowiązań publicznoprawnych nastąpiła zmiana wierzyciela.

4. Wymieniony w podstawach kasacji art. 67a ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst Dz.U. z 2002 r. Nr 110, poz. 968 ze zm.) stanowi, że organ egzekucyjny może z mocy samego zajęcia wierzytelności lub innego prawa majątkowego albo ruchomości wykonywać wszelkie prawa zobowiązanego w zakresie niezbędnym do prowadzenia egzekucji (§ 1) oraz że zobowiązany udziela organowi egzekucyjnemu wszelkich wyjaśnień, potrzebnych do dochodzenia należności pieniężnej (§ 2). Organ egzekucyjny,

zajmując wierzytelność lub inne prawo majątkowe albo zajmując ruchomość, wstępuje w prawa i obowiązki zobowiązanego, tj. w sprawie niniejszej powoda. Nie zmienia to prawnego charakteru stosunku prawnego między dłużnikiem zajętej wierzytelności (tj. pozwanym) a zobowiązanym (tj. powodem) w którego miejsce wstępuje organ egzekucyjny. Przy takim zajęciu dłużnikowi (tj. pozwanemu) nie wolno wypłacać zobowiązanemu wobec organu egzekucyjnego (tj. powodowi) zajętej kwoty, lecz jest on zobowiązany do jej przekazania organowi egzekucyjnemu na pokrycie egzekwowanej należności.

5. Z powyższego wynika, że od chwili zajęcia kwoty, której dotyczy przedmiotowa ugoda z dnia 23 listopada 2001 r., pozwani byli zobowiązanie przekazać tę kwotę nie powodowi, lecz organowi egzekucyjnemu. Strony w ugodzie postanowiły, że należność w kwocie 83.292,07 zł pozwani zapłacą po otrzymaniu faktury w dwóch ratach: 40.000 zł w terminie 20 dni od dnia podpisania ugody i 30.292,07 zł w terminie 40 dni od podpisania ugody. Pomijając kwestię wystawienia faktury (nastąpiło to według ustalenia Sądu Okręgowego 17 stycznia 2002 r.; trzeba zauważyć, że w uzasadnieniu wyroku zaskarżonego kasacją, w części przedstawiającej ustalenia Sądu Okręgowego omyłkowo wpisany jest rok tego wystawienia „2001 r.”) trzeba stwierdzić, że od daty zawarcia ugody (23 listopad 2001 r.) do daty zajęcia (10 grudzień 2001 r.) upłynęło tylko 17 dni. Znaczy to, że pozwani nie uchybili terminowi zapłaty pierwszej raty, co miało nastąpić w ciągu 20 dni od zawarcia ugody. Zważywszy, że od czasu zajęcia, pozwani mieli obowiązek przekazać kwotę zajętej wierzytelności organowi egzekucyjnemu, trzeba uznać, że nie uchybili obowiązkowi określającym sposób wykonania zobowiązania (art. 354 § 1 k.c.).

Skoro podstawy kasacji okazały się nieusprawiedliwione, a brak nieważności postępowania uwzględnianej z urzędu, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 393¹² k.p.c. oraz art. 102 i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 393¹⁹ i 391 k.p.c. oraz w zw. z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).